

een oogenblik
rd zijn van de
al hij staande
e kerk niemand
zich los van de
over tot den
zou ook Ds.
eweren, dat zoo
an het eeuwig
en zeggen, dat
die eveneens
en in anderen
zij zijn sterven
Koninkrijk is
wren van de
e gingen.
het niet aan-
en van Calvijn
ter de afscheu-
Gods, 2. n-der
te met de Sy-
s, die arm aan
helderheid van
ers zulke onge-
elden en door
den de publiek
we daar. Maar
ij theoloog en
alk een begrip-
n komen. Hij
niet en tutti
is onder Gere-
lvijn, dat Cal-
ogelingen de
erk waarin zij
e, aandorsten;
ken de breuke
te nog slechts
n vat hij toch
ijn sterke be-
met de kerk,
gheden van
1. heeft. Hij
Calvijn zich
duizend, die
bogen hadden
ijn ware kerk,
rganisatie die
ouden.
lijk spel ge-
en op die een
el op die wijs
levenden Gods
rekt meer ter
it.
an kerkrecht,
esticht wordt
in eenige per-
schap ver-
de natuur,
van dat ge-
wil der men-
dit, zoo men
een natie en
en vereeniging
genootschap is
opgericht door
t beheerscht
igt telkens in
temming der
in toelaat of
erheid al dan
e of huisgezin
in.
bestaan krach-
gaat van ge-
door den wil
achtens Gods
e ook de kin-
rom leden zijn
e broeders
sordien ze uit
a zijn.
de kerk.
ng van God,
ze in stand.
ollegiaal zijn.
ader ure aan-
delijke licha-
ereenigingen,
wilsdaad,"
a haar statuur,
het wezen der
ntkenning.
eid is echter
der ure voor-
j vergat het,
ie nooit iets
onnatuurlijk
aantrekty; en
te kerk zelve
rip van de
a daarom uit
en, en daarin
lenderheid aan
oon in zijn
t hij tot onze
lik ruim, en
on niet te
terrein het
blijft.
omen is, dat
m een dees

van zijn uitspraken zijn *leven* geïgnoreerd wordt. Wat we niet zonder critiek mochten aanzien is dat Ds. Gravemeyer de merktekenen der ware kerk, eerst door hem zelf gesteld, thans in de toepassing uitruilt voor een doode Belijdenis in de kist. Wat ons pijnlijk aandeeld was de ontstentenis van alle teeder rekenen met den oogenblikkelijken plicht van elk ambtsdrager tegenover zijn Heere, en het thans levend geslacht. En wat ons in hooge mate bedenkelijk scheen, was dat zelfs een man als Ds. Gravemeyer, het verschil der tijden uit het oog verliezend, op een organisatie naar nieuw-modisch en collegiaal stelsel toepaste, wat Calvijn van een wezenlijke kerk schreef.

Op allerlei tegenspraak van verwarde en zwevende geesten slaan we geen acht; en waar we zelfs mannen van talent in pamflet en weekblad hun krachten zien verspillen om te bewijzen dat wit zwart is, halen we de schouders op en wijgen.

Maar als een man als Ds. Gravemeyer, die getoond heeft, zoo uitzinnend helder te kunnen onderscheiden, op zoo gewichtig punt in de draden eener zondige kerkpraktijk verstrikt raakt, dan verliezen we daarom den eerbied niet uit het oog, dien de jongere den ouderen broeder schuldig is, maar vinden toch wel de vrijmoedigheid, om te zeggen wat ons op het hart ligt.

In den Synodalen kerkeraad te Leiden is een treurspel afgespeeld, waarbij tot ons leedwezen Dr. Van Ronkel en Ds. Oberman de hoofdrollen op zich namen.

Ook te Leiden is, gelijk men weet, de drang der conscientie ten slotte toch aan zeker aantal broeders te machtig geworden, en hebben zij met de Synodale organisatie gebroken.

Dit leidde tot het voorstel, om deze broeders voor zoover zij bekend waren, voor afgescheiden van het Synodaal Genootschap te verklaren.

De kerkeraad nam dit voorstel aan, en diensgevolge ontvingen de heeren Van der Waals c. s. alzoo dit schrijven:

DEN HEER J. C. VAN DER WAALS
TE LEIDEN.

De Bijzondere Kerkeraad der Nederduitsche Hervormde Gemeente te Leiden.

Ontvangen hebbende eene Missive der Algemeene Synodale Commissie der Ned. Herv. Kerk, dd. 28 September 11., inhoudende o. a. de mededeeling, dat de heeren J. C. Van der Waals, J. Vlasveld, W. C. Van der Reijden, J. Keereweer,

zich noemende Opzieners, en de heeren C. J. Leijh, H. J. de Heer, W. F. Maas,

zich noemende Armverzoorgers, verklaren zich door een voormalig Ned. Herv. Predikant als Kerkeraad te hebben laten bevestigen, en in die door hen aangenomen kwaliteet, zich te hebben gewend tot Zijne Majesteit den Koning met de kennisgeving, dat zij voor de geheele gemeente der Synodale Organisatie van 1816-1852 hebben afgeschaft en eene door hen gewijzigde Kerkenordening van de Nationale Synode van Dordrecht uit de jaren 1618/19 hebben ingevoerd.

Gelezen de reeds vroeger ontvangen mededeeling vanwege Burgemeester en Wethouders dat eenige personen door de Regering als Vereeniging erkend onder den naam van "Kerkelijke Kaa" een eigen lokaal tot houden van godsdienst oefeningen wenschen op te richten, en welke mededeeling namens de Vereeniging voornoemd was getekend door de Heeren B. den Houten en C. J. Leijh.

Overwegende, dat de terijdestelling van de Wettige Kerkelijke Reglementen en Verordeningen (waaraan uit den aard der zaak alle leden der Kerk behooren onderworpen te zijn), en het eigenmachtig invoeren van eene geheel nieuwe Kerkordening, (wat in de Gereformeerde Kerken dezer landen nimmer tot de bevoegdheden noch verplichtingen van particuliere personen of Kerkeraaden behoort heeft), duidelijk bewijzen, dat allen die aan die handelingen hebben deelgenomen, voor zoover zij dit niet reeds vroeger hebben gedaan, zooals de Heer J. C. Van der Waals, zich van de Nederlandsche Hervormde Kerk hebben afgescheiden, en alle gemeenschap met haar hebben verbroken;

Gezien art. 3. Algemeen Reglement; art. 14 6° fo. 8° Regl. voor de Kerkeraden, art. 5 al. 1. Regl. voor Kerkelijk Opzicht en Tucht;

Verklaart dat genoemde personen de Heeren: Johannes Cornelis Van der Waals, Jacob Vlasveld, Willem van der Reijden, Johannes Keereweer, Cornelis Johannes Leijh, Hendrik Johannes de Heer en Willem Frederik Maas en Barend den Houten door woord en daad ten duidelijkste toonen zich van de Nederlandsche Hervormde Kerk af te scheiden, en misdien niet meer tot haar behooren, beveelt dat hiervan in de lidmatenboeken aantekening zal gehouden worden en dat afschrift van dit besluit aan de voornoemde personen zal gezonden worden, aan de Gemeente-Commissie bij het Ned. Herv. Kerkgenootschap te Leiden, aan de Heeren Burgemeester en Wethouder der Gemeente Leiden en aan Zijne Excell. den Minister van Justitie.

Gedaan in de vergadering van den Bijzonderen Kerkeraad der Nederduitsche Hervormde Gemeente te Leiden, den 2e November 1888.

(w. g.) PHIL. S. VAN RONKEL, *Præsides*.
(w. g.) F. OBERMAN, *Scriba*.

Voor eenaandend afschrift:
F. OBERMAN.

Drielele merken we hierop aan:

1°. Dr. Van Ronkel en Ds. Oberman hadden nooit of nimmer hun naam moeten leenen, om zulk een stuk te onderteekenen. Maar vooral had Dr. Van Ronkel, als voorzitter van den kerkeraad, de opwelling van gemoed en conscientie niet moeten onderdrukken, die zelfs in den Synodalen kerkeraad tegen zulk een voorstel bij tal van leden oprees.

Of voelen nu deze broeders toch waarlijk niet, hoe ze door zulk een handelwijze met eigen hand het vertrouwen ondermijnen, dat de gemeente des Heeren hun eertijds met zoo milde hand schonk?

Bij dat zeggen plaatsen we ons op hun standpunt. We nemen aan, dat ze uit overtuiging nog onder de Synode blijven. Maar ook op dat standpunt zijn er toch caschen van kiesheid en teederheid.

Als een broeder moet afgemaakt, laat ik dat toch liever aan anderen over, dan dat ik zelf de bijl in de hand neem.

En ook, toen Dr. Van Ronkel zag, dat zijn voorstel ernstige bestrijding ontmoette, had hij toch zichzelf meer geëerd door de zaak te verdagen, dan door met presie voor zulk een voorstel in de bres te springen.

Hij kan zoo roerend teeder schrijven, waarom dan niet iets meer van die roerende teederheid in zijn handelingen tegenover broeders?

2°. In dat stuk wordt gezegd, dat uit den aard der zaak alle leden aan de reglementen der kerk onderworpen behooren te zijn.

Is dit niet grovelijk onjuist?

Of moest Luther dan uit den aard der zaak ook onderworpen zijn aan de reglementen en de wetten der toenmalige kerk?

Maar bovendien, wat houding is het, eenzijdig openlijk, gelijk Dr. Van Ronkel deed, te schrijven, dat heel de Synodale organisatie, als strijd met Gods Woord, moet opgeruimd; en anderzijds te verklaren, dat men uit den aard der zaak zulk een organisatie gehoorzaam moet!

En 3°. lette men in dit stuk op het kinderachtig machtsvertoon. Alles wordt er bijgehouden. Tot zelfs aan burgemeester en wethouders moest een afschrift gezonden.

Verbeeld u den Heere Jezus Christus, toen hij Judas uitwierp, een bericht zendend aan den burgemeester van Jeruzalem!

Ook in Montfoort is van Synodale zijde weer een onbarmhartig stuk geschied.

Ziehier wat men ons deszakezake inzendt:

De ondergeteekende, tot dusver koster bij de Ned. Herv. gemeente te Montfoort, kreeg dezer dagen van heeren kerkvoogden het volgende schrijven:

"Deze is dienende u te berichten, dat wij u hebben ontzagen als koster bij deze Hervormde gemeente en dit ontzagen zal ingaan den 31sten December dezer jaars des middags te 12 uren, op welk uur wij u in de consistoriekerker zullen verwachten om af te rekenen en ons de sleutels te overhandigen, zoodat de kerkgebouw als de kosterij, welk laatstgenoemd gebouw op den bovengenoemden datum door u ontruimd moet zijn."

Kerkvoogden der Herv. gem. te Montfoort.
W. G. J. VAN FRANKENHUYSEN, Voorz.
J. C. VAN SCHAAP, Sec.

Zoo word ik dus midden in den winter met vrouw en kinderen uit mijne woning gezet, en waarom? Twee dagen geleden werd ik voor heeren kerkvoogden geroepen, waar toen het volgende gesprek plaatsvond:

Voorzitter: Gij komt in de dolerende kerk en uwe kinderen gaan daar ter catechisatie. Belooft gij, dat gij, noch uwe kinderen daar ooit meer een voet zullen zetten?

Ik: Vriendelijk verzoek ik u een paar dagen tot beraad.

Voorzitter: Geen oogenblik uitstel. Zijt gij van harte verknocht aan de *Hierarchie der* Haagsche Synode, ja of neen?

Ik: Mijnheer, van harte ben ik verknocht aan de Gereformeerde kerk.

Voorzitter: Gij weigert dus te antwoorden. Welnu, dan zijt gij er af en van uwe betrekking vervallen.

De lezer oordeelt! Tevens mag ik er nog bijvoegen, dat heeren kerkvoogden noch op mijn gedrag, noch op mijn werk ooit eenige aanmerking hebben gemaakt.

U bij voorhaat, geachte Redactie, dankzeggende voor de welwillende opname in uw geerd blad, blijft ik

Uw dw.
Montfoort, Nov. '88. H. V. D. ZADEN.

We zijn niet onbillijk, en geven gaarne toe, dat van de Synodalen niet te vergen is, dat zij op den duur als koster aan hun kerkgebouw een man in dienst houden, die hun kerkformatie en kerkbestuur verwerpt.

Hoe hard het dan ook zij, we zouden er geene aanmerking op maken, indien heeren kerkvoogden op zachte wijze; kennelijk begaan met een vader die door zijn conscientie gedrongen wordt schade in zijn beurs te lijden; en met betamelijke tijdsruimte tot verandering van koster waren overgegaan.

Maar wat we wraken is deze *onchristelijke* manier van zulk een zaak te behandelen. Wat ons ergert is de sociale hoogheid, die een af hankelijk persoon krenkt en trapt. Wat bij God om wrake schreit, is deze onbarmhartige zin, die de liefde mist om zich in ander toestand te verplaatsen.

Op het eiland Rozenburg is de kerkelijke strijd met ernst en degelijke kennis van zaken doorgestreden, dank zij de kloek houding van den heer H. Villertus.

Zijn schrijven aan den Synodalen kerkeraad is uitzinnend, blijkbaar uit het hart geweld en waardig van toon.

Droef steekt daarbij af de kerkeraadsbul van ontzetting.

In dat stuk alles koud en dor. Geen toon uit het Woord of uit het hart. Zuivere bureaucratie.

Bij den uitgever Scheffer te Brielle zag wat hierop betrekking heeft het licht.

Moge ook op Rozenburg de zake des Heeren voorspoedig voortgaan. Bovendien blijke de reformatie er een reformatie in de kracht des Geestes te zijn.

Twee belangrijke vragen doet ons de heer G. G. Gijben uit Monster, waarop we gaarne ons antwoord voor beter gevend — zeggen willen wat onze opinie is.

Ziehier zijn schrijven:

MONSTER, 14 Nov. 1888.
Aan de Redactie van "De Heraut."
Hooggeerde Redacteur!

Met veel aandacht las ik uw hoogstbelangrijke kerkrechtelijke uiteenzetting aan het adres van Ds. Gravemeyer, o. a. in *De Heraut* van 11 Nov. jl.

Onder veel leerrijke zegt u in dat artikel, in gezelschap van Calvijn, dat de nog ware plaatselijke "Hervormde kerken", ook al behooren zij tot het valsche Synodaal Genootschap, gekend worden aan haar betrekkelijk zuivere bediening van Woord en Sacramenten.

Voorst, dat zoodat de Besturen der valsche als der ware plaatselijke kerken zich van het valsche bewind hebben los te maken. Maar als zij dat niet doen, noemt u het alleen voor de geloovigen in de ware kerken een heiligen ambtsplacht om "een ander bestuur op te richten."

Voor wat deze omgeving aangaat, trek ik uit genoemde regelen de gevolgtrekking, dat u b. v. te "Gravemeyer", alwaar sinds lange jaren geen gereformeerde, geen rechtzinnige leeraren stonden, en daarom de bediening des Woords en der Sacramenten hoogst onzuiver was, eigenlijk geen dolantie kunt aanraden; maar van oordeel zijt, dat den enkelen belijders der gereformeerde leer aldaar niets anders overblijft dan zich te voegen bij de Chr. Geref. gemeente, die God daar verwekt; terwijl te Monster, alwaar men vroeger zeer lang in gelijken toestand verkeerde, maar sinds ruim acht jaren weder een rechtzinnige prediking en een minder onzuivere Sacramentsbediening plaats had, allengs weer een kerk aan het opkomen moet gezien worden.

Mag ik vragen, of ik u hierin goed heb begrepen? Zoo ja, dan vind ik voor wat Monster en soortgelijke plaatsen aangaat, in de gedachte, dat God in een valsch geworden kerk, die zich tegenover een vroeger uit noodzaak genatuerde vrije kerk staande hield, thans weer het ware kerkelijk *leven* zou verweken, niettegenstaande zij onder het *juk der* *hierarchie* blijft, toch iets, dat mij stuip, aangezien de Koning der Kerk niet vrijmaakt, en redt in de zonde, maar *aan* de zonde.

Voor al echter heb ik het oog op de naburige gemeente Naaldwijk en rijst bij mij de vraag, hoe geoordeeld moet worden omtrent die kerken, in wier hoofdgebouwen lange jaren een moderne of in elk geval onzuivere prediking des Woords en bediening der Sacramenten met goedvinden of gedoogen van den "kerkeraad" plaats had; en een gedeelte der gemeentelieden verademing zocht in een afzonderlijk "Evangelisatie" gebouw, alwaar dan des Zondags in den regel rechtzinnige predikanten optraden (althans derzaken, die Christus Jezus als den eenigen altoogezamen Zaligmaker verkondigden) en waar overigens van tijd tot tijd, niet de H. Doop, maar wel het H. Avondmaal door die leeraren bediend werd?

Dit is geen strik of strijdzaak, maar een vraag van praktisch belang, naar ik meen. Naar ik vermoed, wilt u zulke "Evangelisatie" kerken, ook al gaat later haar bestuur den weg der reformatie niet mede op, beschouwd zien als een praeformatie van een vernieuwde, zuivere, kerkelijke institutie; maar ik wilde hieromtrent gaarne zekerheid hebben.

Wil zoo goed zijn mij op een en ander, hetzij publiek of langs particulieren weg, bescheid te geven.

Met oprechte heilbete, steeds gaarne.

Uw Dw. Dr. in Chr.
G. G. GIBBEN.

Naar ons bescheiden oordeel zullen de belijders des Heeren nog scherper dan dusver tusschen de *ware* en *valsche* kerken moeten onderscheiden, zich daarbij stipt houdend aan de ware kenteekenen.

Doet men dit, dan zal men vanzelf gevoelen, dat deze kenteekenen rechtstreeks alleen op particuliere kerken toepasselijk zijn, en slechts in verwijderden zin op een collegiale organisatie.

Dit moet er dan wel toe leiden, dat men elke particuliere kerk als zoodanig beoordeelt, den naam van kerk ontzegt en betwist aan alle particuliere kerken, waar de goede predikatie des Woords en Sacramentsbediening ontbreekt; maar ook alleen aan deze.

In zulke plaatsen zink dan o. i. de kerk in, en kon er van Dolantie in den zin die bij andere kerken geldt, niet in gelijken sprake vallen.

Volgt hieruit nu echter, dat men zich in zulke plaatsen aan kan aluiten bij de Christelijke Gereformeerde kerk?

Ons dunkt ja, bijaldien deze geen collegiaal kerkrechtelijk standpunt inneemt. *Neen*, zoo deze dit wel doet.

Vandaar dat we zoo hartelijk wenschten, dat vooral in zulke plaatsen de Christ. Geref. kerken terstond er toe konden overgaan, om haar collegiaal kerkrechtelijk standpunt principieel vaarwel te zeggen, en daardoor de deur voor alle belijders des Heeren te openen.

Zoolang dit echter niet plaats greep, hetzij omdat deze kerken de feil van het collegiale kerkrecht niet zoo bedenkelijk inzien, hetzij omdat ze moeilijk met bestaande banden kunnen breken, hetzij omdat heur goederbezit allicht in gevaar zou komen, dan ontstaat hierdoor toch voor hen die het ongeoorloofde hiervan wel inzien geen vrijbrief, om op dezen weg mee te gaan.

Dit wat de eerste vraag betreft.

Op de andere antwoorden we, dat we geheel de opinie van den heer Gijben deelen, dat zulk een Evangelisatie niets is dan een gebrekkige praeformatie, maar die zoo spoedig mogelijk in een *wezenlijke* kerkformatie moest overgaan.

Een Evangelisatie is geen kerk. Ze heeft geen ambten. Ze mist de bediening des Woords en de bediening der Sacramenten.

Immers, Evangelieverkondiging is nog heel iets anders dan de bediening van den sleutel des hemelsrijks in de predikatie des Woords. En of al een predikant van buiten komt om het brood te breken, dat is immers nog niet des Heeren Avondmaal houden. Daargelaten dat Doop en Avondmaal door den Heere zijn saamgevoegd en dat de mensch deze twee niet mag scheiden.

En vraagt nu de heer Gijben ons met het oog op dit bescheid, of we kerkformatie, die optreden in plaatsen, waar de ware kerk inzonk, dan al of niet in dolantie achten te zijn, dan luidt ons antwoord, dat o. i. elke kerk in dolantie is, die niet door de Overheid erkend wordt te zijn *wat ze praetendeert*, t. w. de wettige voortzetting van de aloude Gereformeerde kerk te die plaats.

In zooverre zijn dan ook naar onze overtuiging *alle* kerken der Chr. Geref. kerk, die nog in ernste vasthouden, dat zij de wettige voortzetting van de Gereformeerde kerk in eenige stad of eenig dorp zijn, naardien de Overheid ze wel voor iets nieuws, maar niet in die gepraetendeerde kwaliteit erkent, kerken die doleeren.

Een beaield en warm woord zond Ds. Ploos van Amstel in het licht om juist op het oogenblik dat de Deputaten saam zouden komen, nog eens op geestelijke gronden, aan het Woord ontleend, de noodzakelijkheid van de hereeniging op het hart zijner broeders te drukken.

Zijn vlugschrift heet: *Eén Hoofd, maar ook één Lichaam, of een woord over den gebroken toestand van het Lichaam of de gemeente des Heeren. Leenwaarden bij F. Jongbloed.*

Dit kostelijk woord zal goed doen.

Het hoogst de liefde op te wekken; van het formeel naar het geestelijke terug te dringen; bijzaken voor hoofdzaken te doen wijken; en een iegelijk te wijzen op zijn schuld en zonde voor God.

Hartelijk hebben we ons in deze hoogst ernstige ontboezeming verblijd.

Het doet zoo goed, na veel schrille tonen die het oor te beluisteren kreeg, ook eens een toon op te vangen, waarin een Apostolische klank dreunt.

Moge het beiderzijds verzoenend en verbindend werken.

De harten moeten meer tot elkaar gebracht, zullen de kerken één worden.

En juist aan dat edel doel wijdt vooral broeder Ploos van Amstel zijn beste krachten.

Onze hoop op welslagen is dan ook volstrekt niet lager dan de zijne gestemd.

De zaak is te vinden.

En we kunnen niet gelooven dat de Chr. Geref. broeders op den duur weigeren zouden.

Och, als men zich maar eens wat indacht en inleedde in den toestand, *alsof we reeds verenigd waren*, de blik op de hereeniging zou zoo geheel anders worden.

Wie er naar verlangt en ze van God begeert, geniet er reeds in bij voorsmaak.

Een inzonder vraag ons, of de uitdrukking: "het ambt der geloovigen" in art. 28 van onze Belijdenis, niet moet opgevat in den algemeenen zin van *roeping*, gelijk in de *Kantl.* op 1 Joh. 2:15 ook van het ambt der kinderen gesproken wordt, hierin bestaande, dat ze hun vader eeren en liefhebben.

Het antwoord hierop kan kort zijn.

Onze Belijdenis gebruikt hier een woord, dat én in het oorspronkelijk én in het Nederlandsch zoodat het gemeen begrip van *plicht* en *roeping*, als het praegnante denkbeeld van *handelen krachtens autoriteit* uitdrukt; zoodat alleen de zin en de saamhang kan uitmaken, in welken zin het bedoeld is.

In de *Kantl.* op 1 Joh. 2:15 bedoelt het natuurlijk alleen: "van Godswege opgelegde verplichting."

Daarentegen is stellig: "handelen krachtens autoriteit" bedoeld als het in de *Limburgsche Sermoenen* heet: "Wi dienen God met ambachte ogte sonder ambachte", of in het *Leidsche Kerkboek*: "Si sette niemant t'ambachte daar hi niet toe en dochte."

Wil men derhalve in art. 28 van de Confessie uitmaken wat hier bedoeld is, dan komt men er met op het woord alleen te letten, gauchelijk niet. Immers in art. 30, waar van de Bediening der Dienaren, Ouderlingen en Diaconen gehandeld wordt, komt het woord "ambt" niet eenmaal voor. Het opschrift is toch van later tijd en onecht. En in art. 31 staat in het Latijn evenmin het gewone Latijnsche woord voor *ambt* d. i. *munus*, maar *functiones*, ons *functies*.

Om de zaak uit te maken, moet men dus vragen: Wordt in art. 28 al dan niet van de geloovigen een daad geveerd, waartoe ze *autoriteit* behoeven?

En wat blijkt dan?

Geveerd wordt van hen, dat ze tegenover hun kerkeraad, en desnoods tegenover alle ambtsdragers zich zullen stellen; den kerkeraad en al deze ambtsdragers wegens ontrouw zullen veroordeelen; op dien grond heel het kerkverband als goddeloos en valsch verwerpen zullen; en zich uit dien hoofde van heel dat kerkverband zullen afscheiden. Ja, dat ze zulks doen zullen, al verhoed de Magistraat het hun onder poene van de strengste straffen.

Dit nu is een daad, eene handeling, waartoe *autoriteit* noodig is.

Hier toe moet men door God *bevoegd* zijn verklaard:

Immers het houdt in: 1°. een oordeel over hen, die dragers van de kerkelijke autoriteit zijn; 2°. het c. q. verwerpen van hun autoriteit; en 3°. het c. q. oprichten van een nieuwe autoriteit.

En daar zulk een handeling nu aan niemand uit eigen hooft toekomt, maar hij alleen van *Godswege* *hietoe* *gemaakt* kan zijn, zoo blijkt zonneklaar, dat "ambt der geloovigen" in art. 28 niet *in* bedoeld zijn in den gewonen zin van plicht of roeping, maar wel terdege doet op een *taak* en *handeling* 1), waartoe hun van *Godswege* de *autoriteit* geschonken is; en

die wederom wortelt in het *algemeene priesterchap der geloovigen*.

Later lichten we dit uitvoeriger toe.

Voorslands genoeg, om onzen inzender tevreden te stellen.

KUYPER.

Uit de Pers.

Uit het betoog van den heer Doc. Wielenga nemen we ook nu het vervolg over:

Met u heb ik mij verwonderd over de afkeuring, ja heffing, waarmee de voorwaarden der Assensche Synode door "de Doleerenden" en met name door Dr. Kuyper zijn begroet.

Bijna zou ik vragen, kent men ons, de mannen der Scheiding, dan zoo weinig, dat men iets anders, *het* *wezen der zaak* iets anders, heeft durven verwachten?

Ik zeg: in het *wezen der zaak*. Over den vorm spreekt ik niet. Die had natuurlijk anders, misschien meer vriendelijk, kunnen zijn.

Zoo had ik voor mij liever gezien, dat het voorstel-Bavinck als *uitgangspunt van onderhandeling* ware aangenomen. Niet om het oordeel te laten blijven, maar om wat Beuker in zijn voorstel heeft geformuleerd of dat voorstel zelf als *instructie* den Deputaten mee te geven.

Zoo iets toch kon en mocht niet uitblijven. Evenzeer als "de Doleerenden" hun standpunt en houding in dezen hebben omschreven (pag. 48-51 van de acta der voorloopige Synode te Leiden), moet iets dergelijks onzerzijds geschieden, in welken vorm dan ook.

Zij hebben dat meer *ethisch* (stellig) gedaan. Onzerzijds is het meer geschied in *conditie*, hun gesteld. Nog eens, over den vorm wil ik niet twisten, maar evenmin als wij getoond hebben over hunne *ouderlijke uitdrukkingen* van ereden voor ergeris en onwaardigheid over wat onzerzijds in den vorm van *voorwaarden* is vermeld.

Zelf stem ik toe, dat al wat het voorstel-Bavinck aangenomen, met wat Beuker in het zijne heeft geformuleerd, als instructie, er aan toegevoegd, dit in het wezen der zaak geen verandering had toegevoerd. De kwestie zou dan slechts voor officiële mispraak verschuiven zijn tot een volgende Synode.

Ik weet dan ook, dat er leden der Synode waren, die zich in het voorstel-Bavinck goed konden vinden, maar om deze reden aan het voorstel Beuker de voorkeur gaven. Huns erachtens moest het onzerzijds toch tot een verklaring als deze komen. En in verscheiden zagen ze geen heil.

Ook mijn overtuiging was, dat een verklaring als in het voorstel-Beuker begrepen is, niet kon en mocht uitblijven, hetzij dan in den vorm van een *kepal Synodaal decreet*, hetzij dan in den vorm van een *instructie* ter onderhandeling. Daaronder had ik ook geen weerlijk bezwaar om niet het voorstel-Beuker mee te gaan.

Zonder te willen ontkennen dat men, met behoud van eigen standpunt, in een of ander mischien *den* Doleerenden" wat meer tegemoet had kunnen komen, kon de Synode van haar Standpunt, het standpunt der *Scheiding* en haar *geschiedkundig verloop*, in de groote hoofzaak niet anders dan zij besloten heeft.

Dat zal, dunkt me, zelfs door geen Doleerende kunnen worden ontkend.

Hier vatten we nu niets van. Ook Doc. Wielenga heeft dus voor dit voorstel gestemd.

Al al ware Dr. Bavinck's voorstel aangenomen, dan zou toch een voorstel als dat van Dr. Beuker gevolgd zijn.

En dat waarom?

Omdat zij hun standpunt niet konden prijsgeven.

Maar eilieve, wie heeft dit ooit van u geveerd?

Maar zeg ons, ter handhaving van uw standpunt is toch immers niet noodig dat wij *het onze* prijsgeven?

Was dit nu billijk?

Hij gaat voort:

Zoo gaarne had ik gewenscht, dat men had kunnen handelen, gelijk op de Synode te Middelburg 1869 in zake de vereeniging met de oud-gereformeerden is geschied.

Zonder te treden in hetgeen achter ons ligt, verklare men wederzijds eenvoudig om tot Vereeniging te komen, dat we voortaan gezamenlijk in leer, tucht en dienst ons gedragen overeenkomstig de formulieren van Reigheids der Geref. kerk, Liturgie en Kerkenordening van 1618 en 1619!"

Op den grondslag werd daar de Vereeniging getroffen. Zeer eenvoudig dus en met weinig omhaal.

Ontkennen kan ik niet, dat het in die geval niet zoo eenvoudig kon geschieden. Van de zijde der Doleerenden, met name in Friesland en Zeeland, ook in de Pers, was niet onmiddellijk te kennen gegeven, dat men "de Gescheidenen" slechts aanmerkte als tijdelijk uitwonenden, en dat dus "de Gescheidenen" bleken in den aard der Doleantie, moesten opgaan. Het welk bestaan der Christelijke Gereformeerde Kerken zou daarmee worden prijsgegeven.

Daarom was een verklaring als sub 2 van het voorstel-Beuker noodig. Op voet van gelijkheid hebben de wederzijdsche kerken, als ieder voor zich een opeenvaart van het lichaam Christi, elkander te ontmoeten.

Ik twijfel niet of men is het daarvoor wederzijds eens.

Verschild op dat cardinale punt zou dan ook elke poging tot Vereeniging met vruchteloosheid slaan.

Of de Doleerenden bereid zijn ook terstond de voorwaarden sub 3, 4 en 5 gesteld, te aanvaarden? Het staat niet aan mij daarop te antwoorden, of ook zelfs maar naar het antwoord te gissen. Zij zullen dat ter behoortijder tijd en plaats wel voor zichzelf doen.

Dit alleen wil ik uitspreken, dat ze m. i. niet tegen het *wezen der Doleantie*, of wilt ge liever, niet *principeel* tegen de Doleantie reuze ingaan.

Zeker is er verschil tusschen *de Scheiding* en *de Doleantie*. Niet in *beginnel* en *richting*, en *doel*, maar zeer zeker in *methode*. Dit komt ook hier uit.

Doch juist omdat ze in beginsel en richting niet doel één zijn, staan ze wat de methode betreft niet tegenover elkander, sluiten ze elkander niet uit; kunnen ze zelfs elkander aanvullen. Met mij erkent dat er in de bekeering des zondars tot God *zijn eerste* het wezen der bekeering *ter eerste* *verkeerdheid* in de wijze en omstandigheden is, waaronder de Heere dat genadevork tot stand brengt.

Niet anders in het stuk van de Reformatie der Kerk-Hoe geheel anders ging ze toe zelf in de eeuw der Reformatie in Duitschland als in Zwitserland en in Nederland.

Schotland heeft zelfs sedert de groote Reformatie een vintal betrekkelijk groote en gewichtige successen of afscheidingen van de staatskerk beleefd. Bij de eenheid van beginsel, de *sovereiniteit van Christus als Koning over zijn Kerk*, welk een verschil in aanleiding, in gang en methode!

Evenmin als ik durf gij één van die *absolue* *geude* noemen, met verzoeken van de anderen. Natuurlijk sympathieert ge meer bepaald met de een of andere, zonder nochtan te beweren, dat ook zelfs die, waarin ge u het minst kunt vinden, tegen Gods Woord ingaat, en daarom als zondig en verkeerd moet worden veroordeeld.

Zoo ook hier. De "Doleerenden" behoeft krachtens zijn standpunt "de Scheiding" niet als zoorging en verloop te veroordeelen. Maar evenmin behoeft "de Gescheidenen" dat "de Doleantie" te doen.

Het standpunt der Scheiding heeft altijd door mijn hart gehad. Maar dit noopt me niet om dat der Doleantie voor onbillijk en ongereformerd te verwerpen. Al licht me ook de methode van Reformatie, door "de Scheiding" in toepassing gebracht, meer toe in het belang van de *heiligheid* der kerk, dan in de behoefte ik niet te ontkennen, dat er in "de Doleantie" een element is, waardoor "de katholiciteit" meer bijzonder tot haar recht komt.

In een woord, ook waar ik mij in de methode, door de Scheiding gevolgd, altijd goed heb kunnen vinden, durf ik de methode der Doleantie, zoodat pag. 49, 51 van de Acta der voorloopige Synode ontkennen is, niet voor *onbillijk* of *ongereformerd* verklaren. Ik herinner mij dan ook niet, dat dit doorlemand onzerzijds is geschied, al geeft men ook aan eigen wijze van Reformatie de voorkeur.

1) *Ambt* is hetzelfde woord als het Latijnsche *officium*, onverschillig of men het uit het Gelfisch of uit het Gelfisch verklaart. Met verwijzing naar het Latijnsche *officium* vordert men hier dus niets. Van *ambt* in den zin van het staatsrechtelijk ambt der Overheid is in de Gereformeerde kerk nooit sprake. Ook de Dienaren, Ouderlingen en Diaconen hebben niets anders dan *functiones*, *officia* en *ministeria*. Een soort Overheidsambt bestaat in de kerk ganachelijk niet, en komt dus ook niet toe aan de geloovigen.